

Afiliant

Krajowa Sekcja Oświaty i Wychowania

00-838 Warszawa, ul. Prosta 30, tel. (22) 827 92 38, +48 796 293 878

edukacja@solidarnosc.org.pl

www.solidarnosc.org.pl/oswiata

Warszawa dnia, 23.12.2020 r.

OPINIA PRAWNA

dot. ochrony wizerunku i praw autorskich nauczycieli w trakcie nauki zdalnej

I. Podstawa i przedmiot opinii prawnej

Niniejsza opinia została sporządzona na zlecenie Krajowej Sekcji Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” w związku z następującymi pytaniami prawnymi:

1. *Czy zgodne z prawem jest nagrywanie lekcji online przez uczniów?*
2. *W jaki sposób chroniony jest wizerunek nauczyciela przed wykorzystywaniem nagrań z edukacji zdalnej w celach prześmiewczych?*

II. Analiza prawna

1. Nagrywanie - dozwolony użytek chronionych utworów

Zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1231 ze zm., dalej: pr. aut.) dozwolony użytek osobisty polega na umożliwieniu posługiwaniu się rozpowszechnionym już utworem lub jego częścią bez konieczności uzyskania zgody jego twórcy. Cytowany przepis wprowadza tym samym niezwykle istotne z praktycznego punktu widzenia ograniczenie praw autorskich. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z pojedynczych egzemplarzy utworów przez krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na fakt, iż art. 23 dotyczy tylko utworów, które zostały rozpowszechnione. Zgodnie z definicją, zawartą w art. 6 ust. 1 pkt 3 pr. aut. utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został w jakikolwiek sposób udostępniony publicznie. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że każdy utwór, który został za zgodą twórcy udostępniony publicznie, zyskuje "nieodwołalny" status utworu rozpowszechnionego, niezależnie od tego, do jakiego rodzaju środków przekazu został potem wprowadzony i czy to kolejne udostępnienie odbyło się za zezwoleniem twórcy, czy też nie (zob. P. Wasilewski, *Przejście autorskich praw majątkowych i dozwolony użytek chronionych utworów. Komentarz do wybranych przepisów*, Warszawa 2012).

Istnieje wobec powyższego podstawa prawna do **nagrywania na własne potrzeby** lekcji przez ucznia np. w celu realizacji podstawy programowej, powtórki materiału. Złamaniem prawa będzie natomiast przekazywanie dalej takiego materiału, bliżej nieokreślonemu kręgowi osób np. w wyniku udostępnienia nagrania w serwisach społecznościowych.

2. Rozpowszechnianie - ochrona wizerunku

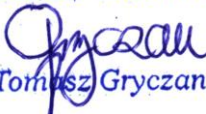
W myśl art. 81 ust. 1 pr. aut. rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. Zgoda na **rozpowszechnianie wizerunku nie może być abstrakcyjna** i musi być niewątpliwa, czyli osoba jej udzielająca musi mieć pełną świadomość formy przedstawienia wizerunku, miejsca i czasu publikacji, zestawienia z innymi wizerunkami i towarzyszącego komentarza (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 12 lutego 1998 r., I ACa 1044/97, LEX nr 81433).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt placówek edukacyjnych należy zwrócić uwagę, że nie można zobowiązać nauczyciela do udostępnienia wizerunku w ramach kształcenia na odległość w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19.

Ponadto pracownik oświaty, którego nagrania z edukacji zdalnej są wykorzystywane w celach prześmiewczych, korzysta z ochrony prawnej przewidzianej w art. 24 kodeksu cywilnego. Nauczyciel taki może żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

III. Podsumowanie

Nagrywanie lekcji zdalnej przez ucznia na użytek prywatny, w celu wypełnienia obowiązku szkolnego, nie stanowi złamania prawa. Przekroczeniem przepisów jest natomiast dalsze rozpowszechnianie i przekazywanie takiego utworu bliżej nieokreślonemu kręgowi osób. Zachowanie polegające na wykorzystywaniu wizerunku nauczyciela w sposób, na który nie wyraził on zgody może spotkać się z konsekwencjami przewidzianymi w kodeksie cywilnym.

RADCA PRAWNY

Tomasz Gryczan